

Cabineț

Cant P. O. R.

„... România se înfățișează astăzi ca o țară socialistă care se dezvoltă în mod susținut în toate domeniile de activitate.”

NICOLAE CEAUȘESCU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

ate ne u

REVISTĂ DE CULTURĂ
Nr. 8 (85), anul VIII, august, 1971; 20 pag. = 3 lei

23 AUGUST

O M A G I U

Anul acesta, aniversarea Eliberării se desfășoară într-un context de împrejurări și evenimente de natură să bucure sincer inima oricărui cetățean al țării. Gîndul ne duce la marele eveniment pe care l-a constituit împlinirea unei jumătăți de veac de activitate revoluționară a Partidului Comunist Român, prilej de strălucit bilanț și noi jaloane de viitor; la pasul plin de optimism pe care l-am făcut în deceniul al optălea al acestui veac; la intrarea cu toate pinzele sus într-un nou cincinal, încărcat de obiective mărețe, realiste, (fără a fi ușoare) și deosebit de tonice; la toate hotărârile partidului și statului, menite să contribuie nemijlocit la ridicarea nivelului de trai al întregii populații; la evenimentele de ordin internațional, care au făcut să crească și mai mult prestigiul României socialiste în ochii întregii lumi și, în cele din urmă, gîndul ne duce la marea acțiune inițiată recent de conducerea partidului, de tovarășul Nicolae Ceaușescu personal, pentru perfecționarea activității de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii.

Cîndva marile evenimente, care stimulau cu evidență progresul țării se numărau în veacuri, pînă nu de mult le număram cu deceniile. Astăzi, în țara noastră, activitatea în toate domeniile a căpătat o asemenea forță, un asemenea dinamism, încît ne obligă să numărăm marii pași ai progresului cu cincinalele, cu anii și chiar cu lunile.

Ideile generoase, planurile care altă dată ar fi fost considerate doar niște visuri frumoase, devin realități palpabile în ritmuri impresionant de rapide, la termene extrem de scurte.

În întreaga țară, planul pe 7 luni a fost îndeplinit și depășit, realizîndu-se, comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, un spor de producție de 11,5 la sută, față de circa 9 la sută cît era prevăzut.

Județul Bacău se înscrie și el cu însemnate realizări și depășiri.

Și toate sînt dovezi ale superiorității orînduirii noastre socialiste, ale conducerii destinului națiunii de către partidul comunistilor, ale canalizării tuturor energiilor umane și resursele materiale spre atingerea unor generoase idealuri de bunăstare, libertate bine înțeleasă și demnitate umană.

Și tocmai de aceea gîndurile, alergînd înapoi, recunosc în acel August 1944, piatra de hotăr istoric, pe care se cuvine a o venera milenii. Nu-i vorba doar de a sărbători un eveniment luminos și eroic, ci de a reaminti mereu și mereu că atunci s-a pornit cu o inegalabilă forță schimbarea destinului unui popor, multiplicată în schimbarea destinului a sute de mii de familii, a celor care sînt astăzi peste douăzeci de milioane de suflete între hotarele românești.

Se cuvine dar să ne plecăm cu adîncă recunoștință fruntea în fața înaintașilor, a generației de la 1944, a comunistilor în cel dintîi rînd, în fața tuturor acelor care au zidit, cărămidă cu cărămidă, edificiul României de astăzi, să ne angajăm că vom continua cu cînte opera începută de ei, înțelegînd că primul și cel mai convingător argument în afirmarea recunoștinței pentru truda și sacrificiile părinților, moșilor și strămoșilor, generațiilor de astăzi și celor ce vor veni, primul semn de patriotism fierbinte este activitatea de cea mai bună calitate, oriunde ne aflăm și muncim.

V. ENAȘOAE

George Enescu și Dinu Lipatti (12 iunie 1921)

Enescu

În luna aceasta se împlinesc nouăzeci de ani de cînd, în Livenii Dorohoiului, a văzut lumina zilei George Enescu, cel ce avea să înfrunzeze, în muzică, cu cea mai mare strălucire, geniul creator al poporului român, impunîndu-se, prin trudă neobosită și printr-o dăruire fără preget, ca una dintre cele mai proeminente și mai complexe personalități ale muzicii contemporane. Parte integrantă din fondul de aur al patrimoniului nostru cultural, creația lui George Enescu este prețuită după cum se cuvine în statul de democrație populară. Ea se bucură de o largă difuzare, pentru a fi cunoscută și iubită de întregul popor. Popularitatea crescîndă a muzicii lui Enescu se vedește în faptul că în timp ce în trecut — din cauza indiferenței oficialităților vremii — chiar lucrările cele mai importante ale marelui compozitor figurau numai arareori în programele concertelor, astăzi ele ocupă un loc

Zeno VANCEA

(Continuare în pag. 16)

90 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI GEORGE ENESCU

În paginile 16 — 17 :

articole și comentarii semnate de Elena Zottoviceanu, Dragoș Tănăsescu, Grigore Bărgăuanu, Viorel Cosma.

Scriitorul și politica

Iluzia că se poate face literatură în afara socialului și politicului nu mai tulbură astăzi pe nimeni. Nicăieri. A vorbi despre autonomia artei, chiar într-o formă nu lipsită de farmecul speculației devine, pretutindeni, o întreprindere anacronică dacă nu ridicolă.

În secolul fizicii și al politicii, trebuia în cele din urmă să se facă descoperirea că literatura a fost dintotdeauna politică. Shakespeare este un autor politic inegalat, dar și Hölderlin (cine și-ar fi închipuit!) ascunde în solarele lui imnuri grecești un mesaj politic. S-a scris cu pasiune și convingere despre asta și ar fi să repet lucruri știute dacă aș insista. Vorbesc însă, simțindu-mi alături pe colegii mei de breslă, despre sensul înalt pe care îl dăm astăzi la noi mesajului revoluționar al literaturii. Urmăriți luările la cuvînt ale scriitorilor, români în presa cotidiană și hebdomadară din ultima vreme. Veți vedea unitatea unui punct de vedere, fermitatea afirmațiilor, coincidența chiar a unor cuvinte fericite, totul ducînd spre o înțelegere superioară a momentului politic actual. Fără îndoială, există în istoria tuturor culturilor perioade cînd făuritorii dau întîietate intereselor comune întregii națiuni uitînd, dacă se poate spune așa, de ei înșiși. Recunoscătoare, patria îi imortalizează și a vorbi despre acești bărbați luminați ca despre unii care și-au „sacrificat” vocația literelor unei misiuni politice înseamnă a face o eroare fundamentală. Fiindcă ar fi nedrept și neimportant să se vorbească despre ce ar fi putut ei să facă, atunci cînd ceea ce au făcut înseamnă totul pentru cultura căreia aparțin. Spațiul nu-mi îngăduie să citez nume. Dar o scurtă ochire, cum spune poetul, asupra bărbaților de seamă ai literelor românești ne poate fi pilduitoare. Conștiința politică a acestor tribuni nu este întîmplătoare, ocazională, nu marchează o epocă anume pe care, evaziunea (ca un climat, s-ar zice, etern favorabil creației!) ar arunca-o, din punctul de vedere al artelor, cel puțin, la arhivă; dimpotrivă, ea este mereu prezentă, întotdeauna atașată interesului social și național.

Este deajuns să te oprești o clipă din lucrul tău, să-ți îndrepti spațele și privind spre bolta eternă să-ți amintești orele de limba română din școală. Cronicarii, Școala Ardeleană, pașoptiști, marii clasici, contemporanii cei mai de seamă... Nimic gratuit în scrierile lor. Ei au înțeles, și fiecare a spus-o în felul său, că politica nu este numai un reflex al civilizației ci și un teribil instrument de cunoaștere. Politica a dat măsura înțelepciunii lor. Se poate vorbi despre destinul politic al scriitorului român. Și despre împlinirea astăzi a acestui destin.

Într-adevăr, afirmarea României în politica internațională actuală nu cunoaște precedent. Ce face scriitorul? El este implicat în toate acțiunile și aspirațiile patriei. Asta înseamnă azi a face politică. Ești un om al timpului tău, nu poți exista în afara lui. Se mai descoperă în lume, din ce în ce mai rar, e adevărat, mari artiști care au murit necunoscuți, neînțeleși se spune, și nu pe nedrept uneori, de contemporanii lor. Da, dar ce ne izbăște în primul rînd la aceste firzi și dureroase descoperiri este totala lor apartenență la epoca din care vin. Așadar, chiar și cei care au apărut cîndva străini contemporanilor (cauzele sînt multiple și în general depărtate de obiectul articolului de față) chiar și apolitismul eventual al acelor se dovedește o formă a politicului!

Echilibrul, viziunea concretă și materială a lumii, lucrurile în lumină mai întîi și pe urmă umbrele lor, față repere sigure ale spiritualității românești. S-a discutat în ultima vreme, în presa literară, despre sincronizare. Articole teoretice, interviuri, anchete. În tot acest timp nu am încetat să mă gîndesc la Brăncuși și la Sadoveanu. Un „tradiționalist” și un „modernist”! Cu cine și cum au sincronizat ei? Aud că Sadoveanu a făcut în urmă nu cu mult timp mare succes cu povestirile sale în America, iar gloria acestului care a făcut dintr-un stîlp de casă o osie planetară nu cunoaște încă nici o umbră. Cum sînt utili acești doi mari artiști? Desigur, nu în felul în care este util un director de complex industrial sau o conductă de gaze. Ei sînt utili prin mesajul superior al operei: spiritual național se face prin ei cunoscut lumii, intră în ordinea cosmică. Prin ei, deci, patria există, ei sînt deci oameni politici. Ce ne rămîne nouă dincolo de pilda lor? Chemată de un ideal înalt, voința și energia noastră capătă amploare și sens. Mijloacele vor fi ale fiecăruia dintre noi, după puterea cu care am fost înzestrați. Un mare scriitor contemporan vedea în mania de a vorbi în locul lucrurilor despre umbrele acestora, un început posibil al morții. Prin firea noastră noi sîntem mereu la începutul vieții. Merită să existăm. Nu sîntem chiar un sentimental și nu cred că strămoșii mei au fost plini numai de virtuți și lipsiți cu totul de păcate. Dar știu de la ei că merită să trăiești și să faci să rodească pămîntul natal. Nu să scriem numai ode și imnuri dar să ne apropiem de faptele omului de azi. Să fim scriitori politici.

George BĂLĂIȚA

George Enescu în 1945, la București (fotografie inedită, comunicată de dirijorul Vlad Ploeanu)

Enescu

(Continuare din pag. 1))

important în repertoriul orchestrelor și al soliștilor noștri. Numele discursi românești răspîndesc, în rîndurile iubitorilor de muzică, opera compoizică și interpretările lui George Enescu. Exemplul vieții lui Enescu, o viață consacrată muncii creatoare, marea sa probitate profesională, umanismul operei sale, sînt mînte să însuflețească, încă multă vreme, activitatea muzicienilor noștri.

Enescu, ca și alți mari compozitori, împărțase convingerea că arta are un rol important în viața poporului, că ea poate și trebuie să contribuie la progresul, la mersul înainte al României. Simțindu-se întotdeauna și pretutindeni reprezentant al poporului său, compozitorul căuta să fie interpretul fidel al bucuriilor și durerilor acestuia. Cu o astfel de concepție despre rostul compozitorului în societate este firesc ca el să folosească și un limbaj apropiat poporului — desigur transfigurînd acest limbaj, exprimîndu-se într-un mod al său personal, dar care în esență sa se identifică cu limbajul cîntecului popular atît de accesibil acelorale ale căror sentimente le tîlmăcește.

De la întrebuițarea citatelor folclorice, ca Poema Română ori în crele două Rapsodii, pînă la transfigurarea substanței populare în creațiile din epoca de maturitate, de la Sonata a III-a pentru pian și vioară cu carcter popular românesc pînă la Simfonia de cameră, există o gamă întreagă de nuanțe privind chipul în care cîntecul popular a fecundat fantezia sa creatoare; în lucrările sale de maturitate, Enescu a creat melodii și teme care redau esența cîntecului popular, expresivitatea, noblețea și conciziunea acestuia.

În opoziție cu adepții artei pentru artă, ai „artei” rupte de viață, de societate și destinată doar pentru desfătarea unui cerc îngust de „aleși”, Enescu și-a închinat opera maselor largi, poporului său. Originalitatea, nota profund personală a acestei opere provine din conținutul emoțional al muzicii sale, din legătura ei organică cu realitatea, cu viața, și nu dintr-o căutare artificială a unor „câi noi”. Cu tot caracterul personal al stilului său, aceste lucrări păstrează nota lor națională grație etosului substanței emoționale, datorită acelei proprietăți a muzicii, prin care — după spusese lui Enescu — ea „este graiul în care se ogîndesc fără putință de prefăcătorie însușirile suflătești ale omului, ale popoarelor”.

Astfel Enescu nu este un compozitor național într-un sens superficial al acestei noțiuni, și nici unul dintre acei compozitori care sînt nevoiți a suplini lipsa unei originalități proprii cu aceea a muzicii populare, ci — în sensul celor afirmate mai sus — opera sa muzicală este, ca orice creație cu adevărat mare, nu numai o revelare a propriei personalități, o întruchipare în muzică a geniului național.

Lucrarea de căpetenie a lui Enescu este tragedia lirică „Oedip” scrisă pe un libret de Edmond Flegg (1932); ea se numără printre capodoperele muzicii clasice dramatice contemporane. „Liricul” Enescu dovedește aici o forță dramatică egalată în muzica dramatică contemporană poate numai de aceea a operei „Woyzeck” de Alban Berg. Dar în timp ce muzica acestei lucrări din urmă se mișcă în sfera îngustă a angosei și halucinației, muzica lui „Oedip” se mișcă într-o sferă deosebit de largă a vieții emoționale, care trece de la atmosfera sărbătorească a primului tablou al operei, prin toată gama îndoielilor și remușcărilor chinuitoare ale lui Oedip, a tragice sale prăbușiri, pînă la împăcarea senină de la sfîrșitul vieții sale cu destinul.

O bună parte dintre reprezentanții de frunte ai muzicii contemporane au avut o evoluție sinuoasă, au încercat pe rînd diferite curente și în repetate rînduri și-au schimbat brusc stilul, (ca de exemplu Stravinsky sau Szymanowski). Drumul parcurs de Enescu de la debutul său, care avea la bază muzica populară orășenească, pînă la limbajul acut contemporan al lui Oedip și cel al Simfoniei de cameră a fost consecvent, compozitorul român neafiliîndu-se nici unui curent și nefăcînd concesii nici unei mode. De-a lungul întregii sale cariere nu găsim nici o lucrare care să aibă un caracter experimental. Ar putea desigur surprinde faptul că, pe vremea cînd gîndirea armonică a lui Debussy își exercita din plin influența ei, spre deosebire de colegii săi din clasa lui Fauré, Enescu a rămas atașat tradiției clasice fără a cădea însă, după cum am mai accentuat, într-un academism impersonal. Și în aceste lucrări orientate după tradiția clasică, critica străină, a sesizat totdeauna o notă aparte, expresia unei sensibilități individuale și naționale.

Respingînd teza „artei pentru artă”, Enescu era ferm convins că dîncolo de rolul artei ca podoadă a vieții, ea trebuie să aibă și o funcție socială, un rol etic, că muzica este „un mijloc de comunicare” și de înfrățire între oameni. Motto-ul beethovenian al Missel solemn, după care muzica „trebuie să vină din inimă pentru a merge la inimă, spre mai bine” poate fi considerată ca deviza întregii creații enesciene.

Legat prin mii de fire de solul natal, de popor și creația sa artistică, Enescu, grație excepționalei sale forțe creatoare, s-a ridicat la acea înălțime a desăvîrșirii, la care împreună cu poetul Mihai Eminescu și sculptorul Constantin Brîncuși reprezintă cu strălucire în cultura universală calitățile artistice ale poporului român.

Premiera operei „Oedip” o dată însemnată a biografiei enesciene

„M-am gîndit adesea că reușită sau nu, fiecare existență are aventura ei, drama ei secretă. Resortul meu, drama și aventura mea, sînt legate de trei silabe pe care Sofocle le-a făcut celebre: Oedipos” — își începe Enescu amintirile despre opera sa capitală. „Aventura” a început în seara în care l-a văzut pe Mounet-Sully jucînd rolul lui Oedip pe scena Comediei Franceze. „N-aș putea descrie șocul ce l-am avut în fața operei și a interpretului ei. Eram halucinat, posedat”, spune el. Din momentul acela decide să compună o operă după mitul lui Oedip. Acesta este punctul de pornire al unui lung drum încheiat în seara de 13 martie 1936 pe scena Operei Mari din Paris.

Enescu sperase să-și vadă eroul întruhipat de marele Șaliapin — căci cine oare altul ar fi putut să redea muzical strigătul de groază a lui Oedip în momentul revelației, gemenele de la care pornise întreaga operă? Dar pentru bătrînul cîntăreț efortul era prea mare —, și după ce citise doar libretul, pentru a nu se lăsa tentat de muzică, refuzase. Tîmp de 5 luni, Enescu asistase la repetiții și lucrase la compunerea rolului cu André Pernet „mare cîntăreț dublat de un mare actor” care i-a dat „cea mai frumoasă compensație” pentru regretul de a nu-l fi avut pe Șaliapin ca interpret. Montarea era grandioasă și aducea pentru prima oară pe scena „templului lui Garnier” decorul construit, îndrăzneală nemaivăzută în instituția prin esență conservatoare. Claudia Milian, care asistase la premieră, o descria astfel: „Decorurile masive, largi, au în ele imensitatea vremii. Primele tablouri sînt o suită de nopți adînci, întunecate, pline de flori și de enigme. Culoarea e caldă și susținută în tonuri arse de siena, în nuanțe de amarantă, în auriuri palide și pretutindeni aceeași pastă de vas etrusc, aceeași lumină misterioasă. Nicăieri nici în decor, nici în costum, nici o picătură de verde crud sau de albastru. Antichitatea e topită în smalturi de urnă, numai cerul se întinde netaț și clar cu transparențe violacii”.

Emoționat, cu cîteva zile înainte de premieră, Enescu spunea cu gravitate: „Am pus în această operă toată substanța ființei mele, tot sufletul meu. Am reușit oare? Peste cîteva zile criticii și publicul vor avea în mîinile lor întreaga mea viață”. Seara s-a

terminat într-un adevărat triumf; sala l-a ovaționat îndelung pe compozitorul profund mișcat, care declara, ieșind din obișnuita sa rezervă: „Este cel mai frumos moment al vieții mele”. De cite ori își va aminti de această seară minunată, maestrul, atît de obișnuit cu aplauzele, cu manifestările entuziaste ale publicului, va vorbi de acea adîncă înfiorare, calitativ diferită de satisfacția virtuozului pe care a trăit-o în seara premierei lui Oedip. Cîțiva ani mai tîrziu va povesti: „Eram stăpînit de un sentiment straniu, eram într-un basm, într-un vis; pareă eram eu, și pareă nu mai eram eu”.

Critica a fost entuziasată și ogîndește impresia adîncă lăsată de această operă plină de „forță mîndră și intransigentă”. Independența față de convenție și modă este remarcată de aproape toți criticii, care admiră gîndirea muzicală ce „nu ascultă decît de propriile ei legi”. Jacques Ibert vorbește despre „revelație” și este impresionat de bogăția și grandioarea acestui „imens bloc sonor” ca și de sobrietatea și justetea accentului dramatic, iar un alt critic (Tristan Klingsor) într-o paralelă cu Electra de Richard Strauss remarcă cu finețe că intensitatea se obține la Enescu, nu prin excese de sonoritate ci prin „puterea turburătoare a înlăuntririlor armonice, prin tensiunea ciudată a ciocnirilor dintre note”. Se analizează discursul muzical „complex, dar, suplu, mulindu-se strîns pe conturul expresiei dramatice, fără a o îngreuna vreodată”... „declamația întotdeauna justă în extrema ei subtilitate”... Se subliniază împletirea rodnică dintre experiența de simfonist a autorului și remarcabilul său simț scenic, neșteptat la un muzician ce nu a avut legătură cu teatrul. „Ca simfonist are indiferența față de emoția facilă și cadentele de efect; ca om de teatru... are simțul innăscut al culorii proprii fiecărei scene” spune Raoul Brunel și consideră ca motor al operei enesciene „nevoia de adevăr scenic”.

Iar Gabriel Marcel, după ce asistase la o repetiție generală, scria cu cîteva zile înainte de premieră (și opinia sa merită reținută atît pentru marele prestigiu al autorului cît și pentru faptul că venind de la un teoretician, un om din afara muzicii, reflectă optica unui cerc mai larg decît cel al specialiștilor), estimînd că scena finală „este una din culmile muzicii de la Wagner încoace... Sublim este singurul cuvînt potrivit aci, și-l putem folosi fără nici o reticență”. Și încheie afirmînd „aștept cu toată încrederea seara în care Oedip va trăi în fața spectatorului viața sa străveche, viața sa de ieri și de mîine”.

★

În țară, strînsi în jurul aparatelor de radio, iubitorii de muzică ascultau cu înfrigurare retransmisia de la Opera Mare prin posturile românești. Omagiile muzicienilor și oamenilor de cultură

O prestigioasă colaborare artistică : George Enescu - Dinu Lipatti

În vitrina magazinului Jean Feder, cam prin toamna anului 1921, apăruse o fotografie care stîrnise în egală măsură interes și nedumerire: maestrul Enescu, de mult celebru în țară ca și peste hotare, era înfățișat punînd o cunună de lauri pe capul unui copil care-l privea ca hipnotizat. Gestul pare a fi făcut cu dragoste, dar și cu îngrijorare; copilul este plîpînd; fi-va el în stare să suporte povara înclinațiilor artistice de care dă dovadă? Nimeni nu putea bănui atunci că băiețelul firav, care ținea, ca și maestrul, o vioară în mînă, va fi marele pianist de mai tîrziu Dinu Lipatti... Era o fotografie de familie făcută cu prilejul botzului lui Dinu la vîrsta de 4 ani. Ea imortaliza întîlnirea dintre cele două ființe, care, după cum scria Mihail Jora mai tîrziu, „prin însușiri asemănătoare aveau să înfigă fiecare la timpul lui, adînci pietre de hotar în ogorul artei românești”.

Un deceniu a despărțit acest prim eveniment de confirmarea oficială a pronosticurilor făcute. Același George Enescu va înmîna de data aceasta adolescentului Lipatti, nu laurii unor promisiuni, ci diplomele unor realizări : o primă mențiune pentru o sonatină de pian, un premiu II pentru o sonatină de vioară și pian, primul premiu pentru suita simfonică „Șfăririi”.

Dar succesele compozitorului, format după cum știm sub îndrumarea lui Mihail Jora, nu umbreau realizările cu adevărat neobișnuite ale interpretului călăuzit de profesoara Musicescu, și care în aceeași perioadă fusese premiat la Concursul internațional de pian de la Viena.

În același timp, profesorii lui i-au sădit în suflet un adevărat cult pentru George Enescu. „Acum mai mult decît orînd — îi spunea Florica Musicescu — trebuie să-i aducem Maestrului, nu numai admirația noastră fără margini, dar tot ceea ce avem mai bun ca să-l cinstim”.

Enescu și Moldova

Imaginea patriei s-a identificat, de cele mai multe ori, în conștiința lui George Enescu cu meleagurile Moldovei. Vacanțele copilăriei și tineretii ce i-au purtat pașii la Cracalia, Livenji și Dorohoi, amii de grea încercare ai primului război mondial petrecuți în refugiu de la Iași, lucrările începute sau încheiate la Mihăileni și Tescani, au săpat adînc în amintirile maestrului firul emoționant al unor locuri scumpe, al unor popasuri creatoare de neuitat. Ocolind tumultul orașelor, Enescu a găsit — mai ales în primele decenii ale veacului — în micile centre moldovene, nu numai balsamul liniștii și al solitudinii necesare compoziției, ci și fărîma de suflet strămoșesc ce-i revitalizează parcă inspirația.

Simpla privire aruncată asupra însemnărilor cuprinse în manuscrisele muzicale enesciene ne conturează o constatare demnă de reținut : de la vîrsta de 5 ani pînă la 60 Enescu și-a legat puternic existența spirituală de meleagurile Moldovei. Mai exact : de la prima lucrare pînă la ultima piesă realizată în patrie, maestrul și-a notat pe partituri locuri scumpe copilăriei și maturității (Cracalia și Tescani).

Cîte clipe de răgaz creator i-au oferit satele moldovenești și mai ales cîte titluri fundamentale ale operei sale vor rămîne contopite cu plaiurile Livenilor, Dorohoiului, Iașilor, Cracaliei, Mihăilenilor și Tescanilor, rezultă din cele peste 20 de opusuri ce au înscrustat denumirile acestor localități, printre ele figurînd opera Oedip, simfonile nr. 2 și nr. 3, Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră, Sonata pentru pian în fa diez minor, op. 24 nr. 1, Suita pentru pian nr.2 op. 10 ș.a. Să nu uităm, apoi, că temele populare ce aveau să fie valorificate după 1920 și în special în Sonata nr.3 pentru pian și vioară, capodopera muzicii noastre de cameră, au fost notate de compozitor de la lăutarul Christache Ciolac în refugiu de la Iași.

Muzica lui Enescu aduce ecourile îndepărtate ale Moldovei lui Ștefan cel Mare, a strămoșilor acestui pămînt. Tema Rapsodiei române nr. 2, inspirată de melodia „Pe o stîncă neagră” a ieșeanului

Alexandru Flechtenmacher, proiectează lumina enesciană spre trecutul istoric al plaiurilor suceveni.

Toate aceste elemente, neconsemnate strict de compozitor în partituri, lărgesc aria de cercetare asupra izvoarelor de inspirație ale lui Enescu și explică în mare măsură legătura muzicianului cu solul natal. A răsofi și a interpreta „Amintirile” și mai ales corespondența maestrului pentru a fundamenta ideea împlinirii spirituale a compozitorului în atmosfera patriei, a meleagurilor Moldovei, devine o necesitate științifică fără de care multe neconoscute cu greu își pot afla dezlegarea.

Fără a formula deocamdată un răspuns definitiv, socotim că lirismul enescian, surprinzător prin originalitatea expresiei românești (fapt remarcat mai ales de către muzicienii străini) își revendică sursa primară și în sentimentul de dor (atît de pregnant conținut în fondul pastoral popular) cu care nu de puține ori maestrul s-a identificat. Oare nu i-a sugerat continuu în peregrinările sale peste hotare acest mobil sentiment autohton tocmai amintirea plaiurilor moldovene? Nostalgia locurilor natale a împrumutat dorului enescian o infinitate de nuanțe, de la lirismul de strălucitoare luminizitate pînă la tragismul umbrit de durere (Uvertura de concert, op. 32).

Atras de pitorescul reliefului românesc, Enescu nota : „Nimic mai variat decît patria mea natală. Comparați lanțul Carpaților cu șesul moldav. De-o parte munți imenși, piscuri, terenuri vulcanice. De cealaltă vîlcele cît cuprinzi cu ochiul, ripe și cîmpia care este atît de greu de descris încît n-aș mai vrea să o revăd niciodată. Este banal, desigur, șesul meu moldav cu lanurile sale de orz și de porumb, cu fișile sale de codrîi seculari fără nici o lumină la orizont, cu vechile sale sate pierdute între mesteceni și sălcii”. Oare nu transpar aceste imagini în Vocea stepei din Pièces imprromptues, în trîritul greierului și ciripitul păsărilor din „Impresii din copilărie”, în „Păsări călătoare” din Suita „sătească” ?

După această descriere generală, tonul neutru, descriptiv, al compozitorului se schimbă brusc cînd trece la imaginea meleagurilor natale. „Satul meu este ca multe altele. Are o frumoasă biserică în care icoanele de aur se mișcă parcă în vultele fumului de țâmbile.